

Využití korpusu pro výuku češtiny jako cizího jazyka

Pavλίna Vališová

evalisova@gmail.com

Využívání autentických textů ve výuce

- gramaticko-překladová metoda
- znalost jazyka = znalost struktur

- komunikační kompetence (Hymes, 1972)
- znalost jazyka + kontext
- CLT – Communicative Language Teaching
- od slova komunikace - autentické texty

Autentický vs. učebnicový jazyk

komunikačně-pragmatický obrat

- cíl: jak úspěšně vést konverzaci v cílovém jazyce
- více dialogů, mluvený jazyk

vymyšlené věty:

- nereálné, nepřírozený, vyumělkované
- nebo
- hravé, vtipné, jednoduché, snadno zapamatovatelné ?

„Typický domácí dialog“

Jana: Ahoj, Adame? Jak se máš? A co čteš?

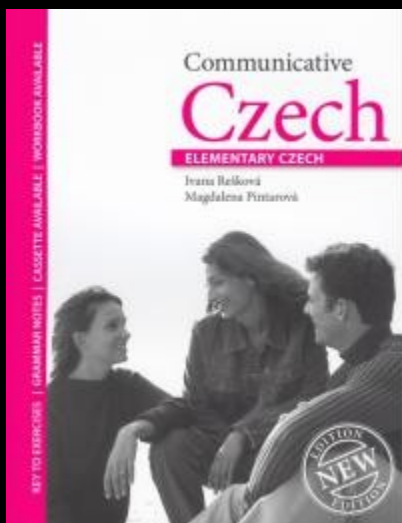
Adam: To je jedno, co čtu. Ale kde jsi byla ty?!? Už je Večer a já mám strašný hlad a žízeň. A doma není jídlo.

Jana: Byla jsem v práci a pak jsem nakupovala v centru. Viděla jsem hezký kabát, krásný svetr a fantastickou, ale opravdu fantastickou kabelku. Byla červená, supermoderní a elegantní a nebyla moc drahá... Stála jenom 3 359 korun. Vidíš? Tady je. Ta je senzační, vid'?

Adam: Co? Ty jsi kupovala takovou drahou kabelku? No, není špatná... Ale levná nebyla. Jo, a kde máš to jídlo? Maso. Nebo salám... A pivo!

Jana: Nóó.. Nemám to. Nevidíš, že jsem neměla čas?

(Holá, L. New Czech Step by Step)

Genitiv plurálu

Víme, že Kristýna žije v České Republice **několik měsíců**. Má tady hodně **českých kamarádů a kamarádek**. Včera u ní byli na návštěvě, protože měla narozeniny. Její přítel Petr si říkal, že nesmí přijít **bez květin**. Nejdříve chtěl koupit **sedm bílých karafiátů**, ale nakonec vzal **pět červených růží**.

(Communicative Czech Elementary)

Definice authenticity

- jazyk produkováný rodilými mluvčími pro rodilé mluvčí v konkrétní jazykové komunitě
- jazyk produkováný konkrétním mluvčím/autorem pro konkrétní publikum
- kvality, které vkládá do textu čtenář
- sociální prostředí jazykové třídy
- konkrétní úkol/cvičení
- kultura a schopnost chovat se tak, jako cílová skupina
- jazyk konkrétního mluvčího pro konkrétní čtenáře, který něco konkrétního sděluje

Autenticita a motivace

Autentické texty

- zajímavé – je tam sdělení X ne jen prezentace gramatického jevu
- motivace závisí na tématu, konkrétních studentech, cílech výuky a užití ve třídě
- texty vybírat podle potřeb studentů
- argument pro adaptaci

Obtížnost textu

rizika:

- málo frekventovaná slovní zásoba, idiomy, kulturní a mimo jazykové reference

X

- porozumění neznámé slovní zásoby podle kontextu = jedna z nejdůležitějších metod akvizice
- možnost zjednodušit texty podle úrovní
- orientace na částečné porozumění

Autentické texty v učebnicích čj

- Bischofová – Hrdlička. Čeština pro středně a více pokročilé.
- Holá, L. Český krok za krokem 2.
- Mrověcová, L. Čeština pro Rusy 2.
- Holá, L. Neruda: Malostranské povídky.
- Kotková, R. Čapek: povídky z jedné a druhé kapsy.
- www.bloczech.cz
- internet? korpus?

Výhody korpusu

- autentické texty
- věty a slovní spojení neupravené pro didaktické účely
- rychlost vyhledávání, dostupnost
- velké množství dat

Využití korpusu pro výuku jazyka

1. Indukce: Data Driven Learning (DDL)

- studenti pracují přímo s korpusovým vyhledávačem
- překážky: technika, množství dat

Využití korpusu pro výuku jazyka

2. Dedukce: korpus jako zdroj dat

- tvorba učebních materiálů
(autentické texty, modelové věty)
- zdroj kvantitativních dat
(Kdy a jaký gramatický prvek předkládat studentům?)

1. Data Driven Learning (DDL)

aneb Student jako výzkumník a objevitel

„Research is too serious to be left to the researchers.“

Tim Johns, 1991

- Discovery Learning

Nová role studenta i učitele

Obrat k induktivní výuce:

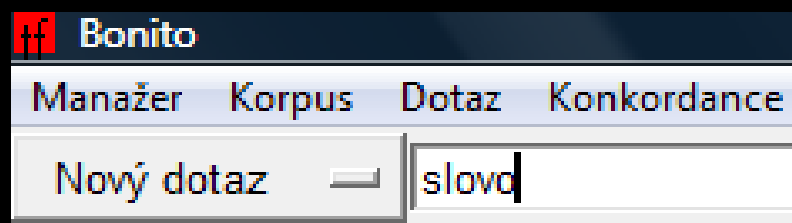
1. Pozorování
2. Porozumění
3. Generalizace

- učitel není odborník, ale organizátor, poradce a ten, kdo motivuje
- student se učí, jak se učit

DDL: Úkoly aplikovatelné na češtinu

Co mohou studenti vyhledávat:

1. základní tvar
2. rod, pád a číslo
3. tvary psané vs. mluvené češtiny
4. kolokace

Bonito – zobrazení lemma a tagu (on-line slovník)

Korpus SyD – psaná vs. mluvená čeština, kolokace

2. Klasická cvičení, ale z korpusových dat

Upravovat věty z korpusu a jak?

Lexikologická pravidla pro úpravu příkladů:

1. najdi v korpusu úsek o 4-6 slovech, které ukazují klíčové slovo v typickém kontextu
2. uprav zbytek věty podle potřeby
3. vymaž/zkrať vloženou větu, změň rušící vlastní jména na zájmena a zjednoduš málo známou/těžko pochopitelnou slovní zásobu

(Atkins *et al.*, 2008)

Modelové věty

zjara 1906, než postoupila do poslední **třídy** gymnázia ,
Na hlavní **třídě** si všiml obchodu s pánskými oděvy.
objednal si tedy sedadlo v první **třídě** a řekl, že si na
děláme my, Angličané střední **třídy**, nějakou chybu?

*Postoupila do poslední **třídy** gymnázia.*

*Na hlavní **třídě** je obchod s pánskými oděvy.*

*Objednal si sedadlo v první **třídě**.*

*My jsme Angličané střední **třídy**.*

Použitá literatura

- Atkins, S. – Rundell, M. (2008) *The Oxford Guide of Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press. Kapitola 10.8 Examples, s. 452–464.
- Bernardini, S. (2004) Corpora in the classroom. An overview and some reflections on future developments. In Sinclair, J. *How to Use Corpora in Language Teaching*. Amsterdam: John Benjamins, s. 17–36.
- Cook, G. (2003): The functions of example sentences: a reply to Vivian Cook. *Applied Linguistics* 24:2, 249-255.
- Cook, V. (2001) The philosopher pulled the lower jaw of the hen. Ludicrous invented sentences in language teaching. *Applied Linguistics* 22:3, 366-387.
- Čemusová, Jana – Štindlová, Barbora (eds.). *Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ) 2006-2007*. Praha: Akropolis, 2007.
- Gabrielatos, C. (2005). Corpora and language teaching: Just a fling, or wedding bells? *TESL-EJ*, 8(4), A1, 1-37.
- Gilmore, A. Authentic materials and authenticity in foreign language teaching. *Language Teaching* 40, CUP, 2007, 97-118.
- Granath, S. (2009) Who benefits from learning how to use corpora? In Aijmer, K. (ed.) *Corpora and Language Teaching*. Amsterdam: John Benjamins, s. 47–65.
- Hrdlička, M. (2002) *Cizí jazyk čeština*. Praha: ISV.
- Huston, S. - Francis, G. (2000) *Pattern Grammar. A corpus-driven approach to the lexical grammar of English*. Amsterdam: John Benjamins.
- Johns, T. (1991) Should you be persuaded. Two samples of data-driven learning materials. In Johns, T. – King, P. (eds.) *Classroom Concordancing: ELR Journal*. 4, s. 1–16.
- Thomas, J.: Using Corpora in Language Teaching and Learning. *Teaching English with Technology, A Journal for Teachers of English*. ISSN 1642 -1027, 2006, vol. 2005, no. 6, s. 1. K vyhledání on-line <http://www.iatefl.org.pl/call/j_soft23.htm>.
- Tribble, C. & Jones, G. (1990) *Concordances in the classroom*. London: Longman.